

Beantwoording vragen statenfractie PvdA en ChristenUnie en CDA rond thema EHS nav vaststelling EHS in het kader van streekplan (t.b.v. statencommissie REG 11-12-2003)

Enige inleidende opmerkingen vooraf

1. Natuurgebiedsplannen en Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Voor een goed begrip rond het begrip begrenzen is het belangrijk een onderscheid te maken tussen de vaststelling van de zogenaamde natuurgebiedsplannen en het vastleggen van de EHS in het streekplan.

De natuurgebiedsplannen worden op basis van de Subsidieregeling Natuurbeheer (SN) - volgens de uitgebreide procedure van de Algemene Wet bestuursrecht (Awb) – door GS vastgesteld. Op basis van deze procedures worden 2 rechtsgevolgen gecreëerd:

1. voor de gebieden die zijn begrensd en voor de bestaande natuurgebieden in het betrokken deelgebied ontstaat de mogelijkheid om subsidie voor beheer te krijgen (via het Programma Beheer);
2. er ontstaat een koopplicht voor de overheid voor de begrensde gebieden: als de eigenaar de gronden te koop aanbiedt is de overheid binnen bepaalde spelregels verplicht aan te kopen.

Voor de goede orde: in de natuurgebiedsplannen is dus niet de EHS vastgelegd. De natuurgebiedsplannen zijn enkel en alleen een subsidie-instrument. De aanwijzing van de EHS heeft op verschillende terreinen consequenties en dient via een integrale afweging in het streekplan plaats te vinden.

Voorts is het zo dat bestaande natuurgebieden voor subsidiëring op grond van de SN in aanmerking komen. Echter niet alle bestaande natuur is onder de EHS gebracht.

2. Particulier natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer

Particulier natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer zijn twee van elkaar te onderscheiden instrumenten. Particulier natuurbeheer houdt in dat een particulier (dat kan een landgoedeigenaar maar ook een agrariër zijn) de functie van zijn gronden (bv agrarisch gebruik al dan niet in verpachte toestand) omzet in natuur. Hij ontvangt daarvoor een vergoeding voor de waardedaling en legt zich vast (contract en bestemmingsplan) op een duurzame natuurfunctie. Voor het beheer ontvangt hij dan vervolgens ook subsidie. De particulier kan elke grondeigenaar zijn: boer, landgoedeigenaar of een andere grondeigenaar. Zijn of haar feitelijke hoedanigheid doet hier verder niet terzake.

Agrarisch natuurbeheer houdt in dat de agrarische productiefunctie van de gronden in stand blijft, maar dat de agrariër, op een deel van zijn bedrijf, een natuurvriendelijk beheer voert cq natuurproductie levert. Het hoofdproduct is dus niet natuur maar de agrarische productiefunctie.

Met agrarisch natuurbeheer worden andere natuurdoelen nagestreefd en deze gebieden maken in principe geen deel uit van de EHS.

Particulier, agrarisch natuurbeheer en verwerving door natuurbeschermingsorganisaties zijn middelen om de versterking van de natuurkwaliteit te bereiken: via particulier natuurbeheer en verwerving wordt de bijzondere natuurkwaliteit in de EHS nagestreefd. Via agrarisch natuurbeheer wordt de algemene natuurkwaliteit buiten de EHS nagestreefd. Middel en doel dienen steeds goed van elkaar te worden onderscheiden.

In de provincie Utrecht is in 2000 voor het gehele grondgebied het beheersgebiedsplan vastgesteld op grond van de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN). Daarmee is voor de hele provincie de mogelijkheid geboden om – binnen de beschikbare hectares – aan agrarisch natuurbeheer te doen.

3. Verhouding verwerving (60%) en particulier natuurbeheer (40%).

In het kader van de beleidsverschuiving van verwerving naar beheer is door het kabinet de verhouding 60% verwerving en 40% particulier natuurbeheer als objectief streefdoel in beeld gebracht. Dit nieuwe beleidsaccent moet nog verder worden uitgewerkt in de praktische toepasbaarheid. Het gaat er dus om hoe je de verschillende instrumenten (verwerving en particulier natuurbeheer) inzet om hetzelfde doel (een kwantitatief en kwalitatief omschreven EHS) te realiseren.

LNV heeft inmiddels aangegeven dat van de doelstelling van 40% particulier natuurbeheer om de EHS te realiseren 75% via particulier natuurbeheer en 25% via agrarisch natuurbeheer moet worden gerealiseerd. Dat betekent dat voor 10% van de EHS er geen functieverandering naar natuur wordt nagestreefd. In die 10% blijft de agrarische productiefunctie binnen de EHS dus in stand en worden de vastgestelde natuurdoelen met dat instrument gerealiseerd.

4. Het oude relatienotabeleid in vergelijking met het Programma Beheer.

In 2000 is het instrumentarium van Relatienota en natuurontwikkeling, evenals de daarbij behorende Regeling Beheersovereenkomsten en natuurontwikkeling (op basis waarvan begrenzingsen werden gerealiseerd) vervangen door het Programma Beheer met de daarbij behorende Subsidieregelingen Agrarisch Natuurbeheer en Natuurbeheer. In dit laatste kader wordt thans gesproken over "bestaande" en "nieuwe natuur", tezamen de Ecologische Hoofdstructuur (in het geval van bestaande natuur voorzover als EHS aangeduid in BNLU en PVG).

Het grote verschil tussen Rbon en Programma Beheer is de wijze van sturing:

1. Rbon gaat uit van inputsturing: er kunnen beheersovereenkomsten met verschillende pakketten worden afgesloten. Men krijgt betaald voor die pakketten los van het resultaat ervan.
2. Programma Beheer gaat uit van outputsturing: voor het beheer gericht op specifiek voor de betreffende gebieden vastgestelde natuurdoelen kan men subsidie krijgen. Op basis van de resultaten van dat beheer krijgt men al dan niet subsidie.

De verschillen zijn in bijlage 1 in een schema gezet.

Overzicht van huidige stand van zaken rond de realisering van de EHS

(vragen PvdA en ChristenUnie)

A. Hoeveel procent is op perceelsniveau begrensd en hoeveel procent is globaal begrensd?

Antwoord

In de natuurgebiedsplannen zijn de begrensde nieuwe natuurgebieden, de zoekgebieden nieuwe natuur en de bestaande natuurgebieden op perceelsniveau begrensd. De ecologische verbindingzones zijn d.m.v. pijlen op de kaart aangegeven. Deze pijlen vertegenwoordigen over het algemeen een zoekzone van 100 meter breed waarbinnen een beperkt aantal hectaren nieuwe natuur ingezet kan worden ter realisering van de ecologische verbindingzones.

De provincie heeft een taakstelling van 10.265 ha. nieuwe natuur. In principe is het totale quotum van 10.265 ha. nieuwe natuur begrensd (op enkele reserveringen na). In de regio's Kromme Rijengebied en de Utrechtse Heuvelrug zijn ook zoekgebieden nieuwe natuur begrensd. Deze zoekgebieden zijn: Langbroekerwetering en Utrechtse Heuvelrug.

Langbroekerwetering: binnen het zoekgebied van 1400 ha kan 459 ha gerealiseerd worden als nieuwe natuur (32%). Utrechtse Heuvelrug: binnen het zoekgebied is 235 ha begrensd als nieuwe natuur (ongeveer 25%).

B. Hoeveel is daadwerkelijk gerealiseerd? Voor hoeveel % is de planvorming rond?

Antwoord

Wij nemen aan dat hiermee wordt bedoeld hoeveel van de nieuwe natuur is aangekocht door de natuurbeschermingsorganisaties Staatsbosbeheer (SBB), de Vereniging Natuurmonumenten (NM) en Stichting Het Utrechts Landschap (HUL). Dit is (sinds 1980 toen de Relatienota startte) ca. 4000 ha. van de 10.265 ha. nieuwe natuur (taakstelling), dus ruim 1/3. Voor de aankopen door de natuurbeschermingsorganisaties gelden afspraken over hun invloedssferen. Voor SBB geldt een percentage van de invloedssfeer van 50%, voor NM en HUL beide 25%. De provincie subsidieert 50% van de aankoopkosten van NM en HUL. SBB komt voor 100% voor rekening van het rijk

De provincie heeft geen gegevens over de planvorming van de nieuwe natuurgebieden. Zodra NM of HUL een terrein voor nieuwe natuur heeft aangekocht wordt overgegaan tot planvorming en inrichting voor zover de specifieke omstandigheden dat toelaten (bv deel van een groter te vormen geheel). Omdat nieuwe natuur omvorming van agrarische grond betreft is de omvorming naar natuur een langdurig proces, dat jaren in beslag neemt.

C. Op hoeveel hectares vindt particulier natuurbeheer plaats, op hoeveel hectares agrarisch natuurbeheer?

Antwoord

De meest recente gegevens zijn van november 2002. Toen waren er in Utrecht de volgende contracten afgesloten door LASER (onderdeel van LNV):

Subsidieregeling SN nieuwe natuur :	82 ha
Subsidieregeling SN bestaande natuur:	9.475 ha, waarvan 8.074 ha bos
Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer:	9.341 ha, waarvan 8.267 ha "algemeen
(SAN)	weidevogelgebied"
Rbon beheersovereenkomsten	1.500 ha.

Wij krijgen van het Ministerie van LNV - ondanks herhaaldelijk aandringen - geen andere gegevens dan de totale aantallen hectares per pakket per jaar. Wij hebben dus geen gegevens over waar er nieuwe natuur gerealiseerd is en welke typen dat betreft. De uitvoeringsorganisatie van de subsidieregelingen van LNV, LASER wil deze gegevens niet verstrekken i.v.m. privacy-gevoeligheid.

Hieronder volgt een beantwoording van de verdere vragen van het CDA en ChristenUnie en PvdA

VRAGEN CDA

(Pieter Seldenrijk)

1. Welke randvoorwaarden en uitgangspunten worden door G.S. gebruikt om de begrenzing van de Ecologische hoofdstructuur vast te stellen?

Antwoord

Randvoorwaarden en uitgangspunten voor de begrenzingen zijn:

- Eerder gevormd beleid zoals het Beleidsplan natuur en landschap (BNLU), Plan Veiligstelling Gebieden (PVG) en het Werkdocument Ecologische Verbindingszones (WEV).
- De landinrichtingsplannen en de gebiedsgerichte projecten zijn belangrijke uitgangspunten.

In de natuurgebiedsplannen is ook altijd een alinea opgenomen met de criteria voor begrenzing in het concrete deelgebied, zie hieronder (voorbeeld Natuurgebiedsplan Utrechtse Heuvelrug):

Uitgangspunten voor begrenzingen

Voor begrenzing van bestaande en nieuwe natuur zijn de volgende criteria van toepassing:

- Aanwezigheid van hoge actuele natuurwaarden of hoge potenties op basis van abiotische omstandigheden (bodem en hydrologie).
- Het terrein ligt grotendeels binnen de EHS (zoals in BNLU/PVG).
- Natuurontwikkeling moet bestaande natuurgebieden vergroten of verbinden;
- Het gaat daarbij zowel om essentiële onderdelen in verbindingen binnen de Utrechtse Heuvelrug als om verbindingen naar buiten de Heuvelrug gelegen gebieden;
- Oude begrenzingen (Rbon= relatienota en natuurontwikkeling) zijn overgenomen;
- Realisatiekansen aanwezig;
- Integratie met andere functies mogelijk;

2) Hoe zien G.S. de kaderstellende en controlerende taak van P.S. in het kader van het voor de Wav relevante deel van de E.H.S. (uitgaande van variant 2), waarvoor de aanwijzing pas na de vaststelling van het streekplan gebeurt?

Antwoord

GS stellen op basis van de wet het voor de Wav relevante deel van de EHS vast. GS zijn daarnaast bevoegd om via uitwerkingsplannen van het streekplan de consequenties daarvan voor de door PS in het streekplan vastgestelde EHS vast te stellen.

GS kan bij de Wav de omvang van zuurgevoelige gebieden wijzigen.

Daarna wordt dit door GS zonodig planologisch verankerd in een uitwerkingsplan. Hiervoor gelden de uitwerkingsregels, zoals opgenomen in het (ontwerp)-streekplan. Een besluit tot uitwerking wordt door GS aan de statencommissie REG en de PPC gemeld. Daarna dient de statencommissie binnen zes weken aan te geven of zij van de gelegenheid gebruik willen maken om hierover van gedachten te wisselen.

3. In het kader van het streekplan wordt voor de rode contouren gebruik gemaakt van de zogenaamde touwtjes-methode, in het kader van de groene contouren willen G.S. naar een strakke begrenzing. Waarom dit verschil?

Antwoord

Op basis van het ontwerp-streekplan zijn de rode contouren en groene contouren aangegeven met verschillende doelen.

Een groot verschil is dat de rode contouren aangeven waar wel -binnen de contouren- en waar niet – buiten de contouren – gebouwd mag worden. Bij groene contouren wordt aangegeven welke bestaande en te ontwikkelen waardevolle natuurgebieden planologisch worden beschermd, waarbij ook ontwikkeling buiten de groene contouren mogelijk is. Daarnaast is de EHS met de bijbehorende groene contour een ecologisch samenhangend geheel, waardoor niet zomaar een vorm van “touwtjes”- methode kan worden toegepast (zie ook de vraag over de criteria voor begrenzing). Wel geldt voor de groene contourgebieden het compensatiebeginsel (dat beginsel sluit overigens ook uit dat een ingreep binnen de EHS wordt gecompenseerd).

Vanzelfsprekend kan het regime en flexibiliteit van de groene contouren nog onderwerp van gesprek zijn bij de vaststellingsprocedure van het streekplan door PS.

4. Zou een meer flexibele begrenzing niet leiden tot meer particulier en agrarisch initiatief, wat de voortgang van de E.H.S. ten goede kan komen?

Antwoord

Wij hanteren al een flexibele begrenzing. Voor agrarisch natuurbeheer is op dit moment een “Ruime Jas” begrensd. Dit betekent dat de gehele provincie in principe is begrensd en dat binnen de provinciegrenzen een beperkt aantal beheershectaren (5680 ha) kan worden ingezet. In 2004 vindt een integrale herziening van het beheersgebiedsplan Utrecht plaats o.a. in verband met de vaststelling van de zogenaamde probleemgebieden (EU: gebieden met een natuurlijke handicap) en fourageergebieden voor ganzen (zie verder bij vraag 7).

Daarnaast is ook in de natuurgebiedsplannen reeds sprake van een grote mate aan flexibiliteit. Wij geven deelgebieden aan en binnen de deelgebieden is het mogelijk om uit meerdere pakketten te kiezen, zowel uit basis- als uit pluspakketten (algemene en hogere natuurwaarden).

Een meer flexibele begrenzing heeft als nadeel dat het leidt tot onduidelijkheid bij de uitvoering van de regeling. Het is aannemelijk dat een nog verdergaande flexibele begrenzing weliswaar tot meer particulier en agrarisch initiatief zou kunnen leiden, maar dat zou ten koste gaan van de samenhang en kwaliteit van de natuurgebieden en daarmee van de doelen van de EHS (duurzaamheid, diversiteit e.d.). Dat zou met zich mee kunnen brengen dat het rendement van het ingezette overheidsgeld onder druk komt te staan gelet op de doelstellingen waarvoor het is ingezet.

VRAGEN CHRISTENUNIE EN PVDA

(Kees de Heer en Jelleke Kramer)

5. Wat is de planning voor de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)? Is de gedetailleerde begrenzing ('op perceelsniveau') gereed voordat het ontwerp-streekplan in januari 2004 de inspraak ingaat? Zoniet, hoe is op dit punt inspraak mogelijk?

Toelichting

Oud-gedeputeerde Robbertsen heeft de vertragingen bij de begrenzing van de EHS altijd verdedigd met het argument dat zorgvuldig overleg met de streek belangrijk was en dat voldoende draagvlak in de streek een belangrijke randvoorwaarde is. Is het overleg nu zo ver gevorderd, dat de begrenzing van de EHS plotseling in een stroomversnelling kan worden gebracht?

Antwoord

Zoals al is aangegeven bij de beantwoording van vraag A is in de natuurgebiedsplannen de natuur op perceelsniveau (m.u.v. ecologische verbindingszones) begrensd. Inmiddels zijn voor het "oude" Utrechtse gebied alle natuurgebiedsplannen en het beheersgebiedsplan door GS vastgesteld, dus al voor het ontwerp-streekplan de inspraak ingaat. Alleen voor het "nieuwe Vianense" gebied wordt het natuurgebiedsplan in 2004 (naar verwachting eind september) vastgesteld.

De natuurgebiedsplannen en het beheersgebiedsplan hebben in het kader van voorbereiding en vaststelling hun eigen procedure op grond van de subsidieregelingen en de Awb doorlopen, waarbinnen inspraak en participatie plaats heeft gevonden. Destijds heeft de toenmalige gedeputeerde een strakke planning van de natuurgebiedsplannen nagestreefd om tijdig te kunnen voldoen aan de wettelijke eisen om subsidies op grond van de SN en SAN open te kunnen stellen voor het Utrechtse grondgebied. Dat is gelukt; de provincie Utrecht was een van de eersten die dat rond had.

Echter zoals ook al eerder gesteld, met de vaststelling van de natuurgebiedsplannen is niet de EHS vastgesteld (zie opmerkingen vooraf). Dit vindt plaats middels een integrale afweging in het streekplan. Daartoe is in het ontwerp-streekplan een vrij gedetailleerde kaart van de EHS opgenomen. Vanzelfsprekend is hierbij gebruik gemaakt van het "voorwerk" in het kader van de natuurgebiedsplannen.

6. Wanneer kan het voorstel voor de begrenzing van de EHS worden besproken in de statencommissie Ruimte & Groen?

Antwoord

De EHS wordt vastgelegd in het streekplan. Naar aanleiding van de binnengekomen bedenkingen op het ontwerp-streekplan wordt door GS een concept-nota van beantwoording opgesteld. Daarna krijgen degenen die bedenkingen hebben ingediend gelegenheid hierover van gedachten te wisselen met PS. Vervolgens wordt de concept-nota van beantwoording in de statencommissie REG besproken.

Vanzelfsprekend kan de statencommissie REG in de eerste helft van 2004 zelf het initiatief nemen om van gedachten te wisselen over de begrenzing van de EHS en de onderbouwing daarvan.

7. Kan de 'ruime jas'-benadering bij het agrarisch natuurbeheer worden vervangen door 'maatwerk', waarbij reservaatgebieden en beheersgebieden zorgvuldig worden geclusterd?

Toelichting

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de gunstige effecten van agrarisch natuurbeheer het grootst zijn op percelen in de buurt van bestaande natuurgebieden. Het ligt dus voor de hand om juist rond bestaande natuurgebieden of nieuwe verbindingszones overeenkomsten af te sluiten voor agrarisch natuurbeheer. Dat vereist 'maatwerk' en bij de uitvoering van de Relatienota gebeurde dat ook. Een paar jaar geleden kwam de 'ruime jas'-methode in de mode. De 'ruime jas'-methode betekent dat boeren uit een veel groter gebied beheersovereenkomsten kunnen afsluiten. Maar vanuit natuuroogpunt is het veel gunstiger om reservaatgebieden en beheersgebieden zorgvuldig te clusteren en beide binnen de EHS brengen. Kan bij de begrenzing van de EHS de 'ruime jas'-benadering alsnog worden vervangen door 'maatwerk'?

Antwoord

Bij de "Ruime-jas"-benadering bij het agrarisch natuurbeheer gaat het om beheersgebieden en niet om reservaatgebieden. Bij reservaatgebied gaat het om gebieden met een natuurfunctie. De term reservaatgebied is overigens een oude term in het kader van het zogenaamde Relatienotabeleid. Wij verwijzen hier naar het schema in bijlage 1 waarin naast elkaar is gezet hoe het oude Rbon-instrument zich verhoudt tot het Programma Beheer.

Het bestaande beheersgebiedsplan uit 2000 zal begin volgend jaar worden herzien. Binnen deze voorgenomen integrale herziening worden 11 deelprojecten opgenomen, waaronder ook een mogelijke inperking van de "Ruime Jas". Uit het overleg in IPO-verband met LNV is gebleken dat het beleidsmatig gewenst is de "Ruime Jas" in te perken. Dit heeft onder meer te maken met de toetsbaarheid van de subsidieaanvragen (uitvoerbaarheid) en de richtlijnen vanuit de EU aangaande de SAN. Vanuit de provincie Utrecht wordt er aan gedacht om de Ruime Jas behoorlijk in te perken, maar nog niet duidelijk is in welke mate. Dat hangt af van o.a. de discussies binnen IPO verband met LNV en de bestuurlijke wensen op dit gebied.

Een " Ruime Jas"- begrenzing biedt bepaalde voordelen, zoals flexibiliteit bij de aanvrager, maar heeft ook een aantal belangrijke nadelen. Zo is het vaak onduidelijk hoe de Ruime Jas zich verhoudt tot de gedetailleerde EHS; er kan niet gestuurd worden op (agrarische) natuurdoelen (zie punt 4) en er is geen sturing op de meest wenselijke locatie vanuit natuuroogpunt zoals aangegeven door de vragenstellers. Duidelijk is in ieder geval dat er meer met 1:1 begrensde beheersgebieden gewerkt zal gaan worden. Een en nader zal in discussie komen in het nieuwe beheersgebiedsplan medio 2004.

Voor de begrenzing van probleemgebieden (EU-gebieden met natuurlijke handicaps) en fourageergebieden van ganzen is een concreet begrensd beheersgebied makkelijker werkbaar, helder en toetsbaar in verhouding tot een " Ruime Jas".

Voor te stellen wijzigingen in de integrale herziening van het Beheersgebiedsplan

- Mocht besloten worden om de Ruime jas af te schaffen of in te perken, dan zal moeten worden bepaald waar de (1:1) begrensde beheersgebieden komen te liggen. Deze zullen tevens deel gaan uitmaken van de gedetailleerde EHS, dus een goede afweging is essentieel.
- De (1:1) begrensde beheersgebieden worden op kaart gezet.

Dienst Ruimte en Groen,
Sector RSO,

BIJLAGE 1

Vergelijking vroegere Rbon-instrumenten en de subsidieregelingen Programma Beheer.

	Relatienota/Natuurontwikkeling (Rbon)/ SGR 1	Programma Beheer (Subsidieregeling (agrarisch)natuurbeheer/ SGR 2
Type gebieden	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beheersgebieden 2. Natuurontwikkelingsgebieden 3. Reservaatsgebieden 4. Traditionele natuurgebieden 	<ol style="list-style-type: none"> 1. agrarisch natuurbeheer 2. nieuwe natuur 3. nieuwe natuur 4. bestaande natuur
Rechtsgevolgen begrenzing	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beheersovereenkomsten afsluiten in beheers- en reservaatsgebieden 2. Koopplicht voor overheid in reservaats- en natuurontwikkelingsgebieden 3. traditionele natuurgebieden worden niet begrensd 	<ol style="list-style-type: none"> 1. beheerssubsidies mogelijk in alle 4 type gebieden afgestemd op specifieke natuurdoelen. 2. Koopplicht voor overheid voor nieuwe natuur. 3. bestaande natuur wordt niet begrensd 4. mogelijkheid van particulier natuurbeheer in nieuwe en bestaande natuur (vergoeding waardedaling + beheerssubsidie)
Ruimtelijk beschermingsregime	<p>Planologische basisbescherming : Bestemmingen op basis van de bestaande waarden en kwaliteiten en op basis van uitvoerbaarheid binnen planperiode; Geen onomkeerbare ontwikkelingen mogelijk maken binnen EHS</p>	<p>Groene Contour: Basisbescherming met zorgplicht voor de kwaliteit van het gebied. Nee-tenzij-beginsel en afwegingskader bij ingrepen: geen onomkeerbare ontwikkelingen.</p>